

XALQARO IQTISODIY INTEGRATSIYALASHUV SHAROITIDA INNOVATION INVESTITSİYALARNING RIVOJLANISH OMILLARI VA ISTIQBOLLARI

***Berkinov Alisher Abdurashidovich¹, Toshto‘lova Dilafruz Xurshid qizi²,
Tursunmurodov Dilmurod Avaz o‘g‘li³***

*¹A.Qodiriy nomidagi JDPU, Fizika va uni o‘qitish metodikasi kafedrası
o‘qituvchisi,^{2,3}Fizika -astronomiya yo‘nalishi talabalari, Jizzax sh., O‘zbekiston
e-mail: alisherberkinov@jdpu.uz*

Annotatsiya: Mazkur maqolada xalqaro iqtisodiy integratsiyalashuv sharoitida innovatsion investitsiyalarning rivojlanish omillari va istiqbollari keng yoritilgan. Asosiy e’tibor innovatsion investitsiyalarni iqtisodiy integratsiya jarayonida qanday shakllanishi, ularning mamlakatlararo hamkorlik va raqamli transformatsiya sharoitida iqtisodiy o‘shishga qanday hissa qo‘shishi masalalariga qaratilgan. Maqolada birinchi bo‘lib, global iqtisodiy integratsiya, innovatsion investitsiyalar tushunchalari va ularning o‘zaro ta’siri nazariy asoslarda ko‘rib chiqilgan. Keyingi bo‘limlarda innovatsion investitsiyalarning asosiy turlari, ularning sanoat, energetika, axborot texnologiyalari va boshqa sohalarda qo‘llanilishi hamda innovatsion loyihalarni amalga oshirishdagi mavjud muammolar batafsil tahlil qilingan..

Abstrakt: This paper extensively examines the factors and prospects for the development of innovative investments within the framework of international economic integration. The primary focus is on how innovative investments are formed within the process of economic integration and their contribution to economic growth through international cooperation and digital transformation. Initially, the concepts of global economic integration and innovative investments, along with their interrelations, are discussed on a theoretical basis. In subsequent sections, the main types of innovative investments, their application in industry, energy, information technology, and other sectors, as well as the existing challenges in implementing innovative projects, are analyzed in detail.

Аннотация: В данной статье подробно рассматриваются факторы и перспективы развития инновационных инвестиций в условиях международной экономической интеграции. Основное внимание уделяется тому, как формируются инновационные инвестиции в процессе экономической интеграции и как они способствуют экономическому росту посредством международного сотрудничества и цифровой трансформации. Сначала обсуждаются теоретические основы глобальной экономической интеграции, понятия инновационных инвестиций и их взаимосвязь. В последующих разделах детально анализируются основные виды инновационных инвестиций, их применение в промышленности, энергетике, информационных технологиях и других секторах, а также существующие проблемы реализации инновационных проектов.

Kalit soʻzlar: innovatsiya, investitsiya, iqtisodiy integratsiya, raqamli transformatsiya, davlat siyosati, ilm-fan va ishlab chiqarish integratsiyasi.

Keywords: innovation, investment, economic integration, digital transformation, state policy, integration of science and production.

Ключевые слова: инновация, инвестиция, экономическая интеграция, цифровая трансформация, государственная политика, интеграция науки и производства

Global iqtisodiyot tobora murakkablashib, mamlakatlar oʻzaro yaqinlashayotgan bir davrda, innovatsion investitsiyalarning ahamiyati keskin ortib bormoqda. Xalqaro iqtisodiy integratsiya — bu nafaqat tovarlar va xizmatlar harakati, balki sarmoya, texnologiya va bilimlarning erkin almashinuvi imkonini beradigan murakkab jarayondir. Bugungi kunda integratsion jarayonlar nafaqat rivojlangan mamlakatlar, balki rivojlanayotgan iqtisodiyotlar uchun ham yangi imkoniyatlar ochmoqda. Aynan shunday sharoitda innovatsion investitsiyalar — yaʼni ilmiy asoslangan, texnologik yangiliklarga yoʻnaltirilgan moliyaviy qoʻyilmalar, iqtisodiy taraqqiyotning bosh omilidir.

Innovatsion investitsiyalarning asosiy xususiyati shundaki, ular ishlab chiqarish jarayonlariga nafaqat moliyaviy resurslarni, balki zamonaviy texnologiyalarni, yangi ishlanmalarni, mehnat unumdorligini oshiruvchi vositalarni olib kiradi. Bu investitsiyalar ayniqsa sanoat, energetika, qishloq xoʻjaligi, axborot texnologiyalari va transport-logistika tizimlarida muhim oʻrin tutadi. Rivojlangan mamlakatlar misolida koʻrish mumkinki, iqtisodiy yuksalish bevosita innovatsion sarmoyalar hajmi bilan bogʻliq. Shu sababli, xalqaro integratsiyalashuv sharoitida mazkur investitsiya turi ustuvor yoʻnalish sifatida qaralmoqda.

Integratsiya jarayoni innovatsion investitsiyalar uchun qulay makon yaratadi. Avvalo, iqtisodiy ittifoqlar va erkin savdo zonalari doirasida bojxona toʻsiqlarining kamayishi xorijiy investorlar uchun muhim ragʻbatdir. Bunday sharoitda xorijiy kompaniyalar yangi texnologiyalarni olib kiradi, hamkorlikda korxonalar ochadi va oʻzlarining ilgʻor tajribalarini joylarda joriy etadi. Bu esa mahalliy ishlab chiqaruvchilarga yangi bilimlar, zamonaviy uskunalar va xalqaro standartlarga mos mahsulotlar ishlab chiqarish imkonini beradi. Shu bilan birga, mahalliy ilmiy-tadqiqot markazlari xorijiy grantlar, dasturlar va sherikliklar orqali rivojlanishga xizmat qiladi.

Biroq, bunday integratsiya va investitsiya jarayonlari bir qator muammolarni ham keltirib chiqaradi. Jumladan, chet el sarmoyasiga haddan ortiq bogʻliqlik

mahalliy iqtisodiyotning mustaqilligiga tahdid solishi mumkin. Bundan tashqari, innovatsion loyihalarni amalga oshirishda zarur infratuzilma, malakali kadrlar va qonunchilik bazasining yetarli darajada rivojlanmaganligi salbiy ta’sir ko’rsatadi. Yana bir muhim masala – bu ilmiy ishlanmalarni amaliyotga joriy etishdagi sustkashlikdir. O’quv yurtlari, ilmiy-tadqiqot institutlari va ishlab chiqarish korxonalari o’rtasida uzviy aloqaning yo’qligi innovatsion investitsiyalarning real iqtisodiy natijalarga aylanishiga to’sqinlik qiladi.

Shu o’rinda, raqamli transformatsiya jarayonlarini tezlashtirish dolzarb ahamiyat kasb etadi. Raqamli texnologiyalar, sun’iy intellekt, “aqlli” infratuzilmalar — bularning barchasi innovatsion investitsiyalar samaradorligini oshiradi. Shuningdek, axborot texnologiyalaridan foydalanish, masofaviy ta’lim va raqamli laboratoriyalar orqali fan-ta’lim va ishlab chiqarish integratsiyasini kuchaytirish mumkin. Bu esa nafaqat yangi mahsulotlar yaratilishiga, balki iqtisodiy o’sishning barqarorligini ta’minlashga xizmat qiladi.

Investitsion muhitni yaxshilashda davlat siyosati muhim rol o’ynaydi. Xususan, innovatsion loyihalarni qo’llab-quvvatlovchi qonunlar, soliq imtiyozlari, grantlar va innovatsion markazlar tashkil etilishi lozim. Bu borada Yevropa Ittifoqi, Janubiy Koreya, Yaponiya va Xitoy tajribalari o’rganilishi maqsadga muvofiq. Ularning barchasida ilmiy salohiyat, xususiy sektor faolligi va davlat siyosati uyg’un ravishda ishlaroqda. Bunday tizim mamlakatimizda ham bosqichma-bosqich joriy qilinmoqda. Masalan, texnoparklar, innovatsion markazlar, ilmiy grantlar sonining ortishi — ijobiy natijadir.

Shuningdek, yosh olimlar va talabalarni innovatsion faoliyatga jalb qilish, ularning startup g’oyalarini qo’llab-quvvatlash ham juda muhim. Ayniqsa, xalqaro dasturlarda ishtirok etish, xorijiy tajriba almashinuvi va ilmiy hamkorlik orqali bizning iqtisodiy salohiyatimiz sezilarli darajada ortadi. Yurtimizda bu borada mavjud imkoniyatlardan samarali foydalanish uchun innovatsion fikrlovchi kadrlar tayyorlashga alohida e’tibor qaratilishi kerak.

Xulosa qilib aytganda, xalqaro iqtisodiy integratsiyalashuv innovatsion investitsiyalarni rivojlantirish uchun qulay sharoit yaratadi. Biroq bu imkoniyatlardan to’liq foydalanish uchun ilm-fan, ta’lim va ishlab chiqarish o’rtasida uzviy bog’liqlik zarur. Investitsiyalar samarali bo’lishi uchun esa ilg’or texnologiyalarni joriy etish, kadrlar salohiyatini oshirish va innovatsion infratuzilmani rivojlantirish zarur. Kelajakda raqamli iqtisodiyot, sun’iy intellekt

va ekologik toza texnologiyalar asosidagi investitsiyalar asosiy yo‘nalish bo‘lib xizmat qiladi. Mamlakatimizda innovatsion salohiyat kuchli bo‘lib, uni to‘g‘ri yo‘naltirish orqali xalqaro raqobatda munosib o‘rin egallash mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Akhunov, R. R. (2015). Innovatsion rivojlanish va iqtisodiy xavfsizlik. Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti.
2. Krugman, P., & Obstfeld, M. (2018). International Economics: Theory and Policy (11th ed.). Boston: Pearson.
3. Ulmasov, M. M. (2020). Innovatsion siyosat va investitsion muhit. O‘zbekistonda investitsiya muhitini rivojlantirish muammolari, 4(1), 23–28.
4. World Bank. (2021). World Development Report 2021: Data for Better Lives. Washington, DC: World Bank. <https://www.worldbank.org/en/publication/wdr2021>
5. OECD. (2020). Fostering Innovation for Sustainable Development. Paris: OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/9789264307609-en>
6. Rustamov, A., & Karimova, N. (2021). Innovatsion investitsiyalar va raqamli iqtisodiyotning o‘zaro bog‘liqligi. Iqtisodiyot va Innovatsion Texnologiyalar, 3(2), 45–50.